Turkish Studies
Volume 14 Issue 1, 2019, p. 681-694
DOI: 10.7827/TurkishStudies.14926
ISSN: 1308-2140
Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL BALKAN UNIVERSITY
EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info / Makale Bilgisi

Received/Geliş: *Ocak 2019* ***Accepted/Kabul:*** *Şubat 2019*

Referees/Hakemler: *Doç. Dr. Ayşenur BÜYÜKGÖZE KAVAS – Doç. Dr. Mustafa GÜÇLÜ – Dr. Öğr. Üyesi Şaban KARAYAĞIZ – Dr. Zeliha SUBAŞI*

This article was checked by iThenticate.

KADINA KARŞI ŞİDDET OLGUSUNA AKRABALIK SİSTEMİ, TOPLUMSAL CİNSİYET VE KADININ KÜTÜĞÜ BAĞLAMINDA BAKIŞ

Ertuğrul TAŞ[*]

ÖZET

Sosyal, politik ve ekonomik alanlarda, aile ve çift hayatında, çatışmalı erkek ve kadın ilişkileri gözlemlenmektedir. Cinsiyetler arası çatışmalar kadına karşı baskı ve şiddet davranışları, erkeğin fiziki gücünü kullanması, kişilik bozuklukları gibi farklı nedenlerle açıklanabilir. Bununla birlikte, klinik antropoloji klinik vakaların kişi, toplumsal yapı ve işleyişlerini analiz etme ve bilgi edinme imkânı verdiğini savunur. Bu bağlamda, çatışmalı kadın ve erkek ilişkilerine zemin hazırlayan toplum yapısı ve akrabalık sistemi gibi yapısal süreçleri dikkate almak gerekir. Ait olunan akrabalık sistemi erkek ve kadın için soya bağlanma ve soy sürme, evlilik ve yerleşim yeri kuralı ve akrabalık terminolojisindeki pozisyonlarını tanımlar. Bu özellikleri çocuğun inşasıyla ilgili sosyal temsiller aracılığıyla biyolojik cinsiyetleriyle ilişkilendirir. Ataerkil ve baba soylu toplumsal yapı ve akrabalık sisteminde soy sürme erkek üzerinden devam eder. Dolayısıyla erkek sabit ve sahip pozisyonda kalırken kadının sirküler ve ait konumda olur. Erkek, akrabalık sistemi ve nüfus kayıtlarında kütüğün sahibidir. Kadının ise kütüğü olmayıp, babasının veya kocasının kütüğünde kalır. Bu özellikler erkek ve kadın için toplumsal cinsiyet özelliklerine dönüşür. Erkeğin sahipliğini sorgulatan kadın davranışları ve kadının otonomisi şiddet ve baskı olarak kadına dönme riski taşır. Özellikle kadın ve erkek ilişkilerini düzenleyen yasaların bu durumu dikkate alması gerekir. Bu yapısal durumla ilişkili farkındalık oluşmadan ve zorla dayatılan kadın ve erkek ilişkilerini düzenleyen yasalar erkek ve kadın kimliğinde gerilime neden olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kadının Kütüğü, Toplumsal Cinsiyet, Akrabalık Sistemi, Şiddet, Çocuğun İnşası, Sosyal Temsiller.

[*] Dr. Öğr. Üyesi, Nuh Naci Yazgan Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü. E-posta: tas.ertugrul@gmail.com

INVESTIGATION OF VIOLENCE AGAINST WOMEN IN THE CONTEXT OF KINSHIP SYSTEM, GENDER AND REGISTRY

ABSTRACT

Conflicting male and female relations are observed in the social, political and economical areas, in the family and couple's life. Gender conflict can be explained by different reasons such as pressure and violence against women, use of men's physical force and personality disorders. Neverthless, clinical anthropology argues that clinical cases allow to analyse and obtain information about the individual, social structure and process. In this context, it is necessary to take account the structural processess such as the social structure and kinship system that prepare the ground for conflicting women and men relations. The belonging kinship system identifies the paternity and continuing bloodline, marriage and settlement rule and positions in the kinship terminology of male and female. It relates these features to their biological sexes through social represantations related to the construction of the child. Patriarchal and paternal social structure and continuing bloodline in the kinship system continue through men. Thus, while the male remains stationary and possession position, woman becomes circular and in the belonging position. Male is the owner of the pedigree on kinship system and register of persons. On the other hand woman has no pedigree and remains register of her father or her husband. These features turn into gender characteristics for men and women. Women's behaviors that question the ownership of men and women'a autonomy have the risk of turning to women as violence and pressure. In particular, the laws regulating relationships between men and women should take this into account. The laws regulating the relations between men and women without being aware of this structural situation are causing tension in the identity of men and women.

STRUCTURED ABSTRACT

Incompatible male and female relationships are observed in the social, political and economic areas as well as in the household and married couple's life. Gender conflict can be described with different reasons including harassment and violence against women, use of man's physical power and personality disorders. Furthermore, clinical anthropology argues that clinical cases allow individuals to analyze and understand their social structure and functioning. In this context, it is necessary to take structural processes into account such as social structure and kinship system that lays the foundation for men and women conflict. The analysis of a large number of cases on household violence clinically revealed that men are considered *stable*, *owner* status of the kinship; women are accepted to have a *mobile* (*circular*) and owned status without permanent registry according to social structure and kinship system. We can emphasize such an assumption that attributes turn into gender traits within society. The concept of a registry is considered as an anthropological model. It is related to two components of the kinship system, pedigree, and lineage. It includes

ancestors and descendants in which the individual is linked to the kinship system.

The stability and ownership of the male are accepted as the owner of the registry, while women being mobile with no belonging to a registry. The relationship of individuals with such features can be analyzed on the kinship system. The kinship system, belonging to male and female, identifies positions in lineage bonding, pedigree, marriage, and regulation of residence and kinship terminology.

According to the pedigree and subgenus principle, the social group continues its existence either male or female or both; lower and upper lineages are connected to each other by one specific gender or both genders. Continuation of the lineage of men excludes women and the women lineage excludes men. Continuation of the lineage through men make them the owner of the registry with women and children belonging to them. Thus, women are not considered as the owner of the registry in Turkish family culture. Lack of women registry make them mobile, therefore belonging to fathers or husbands. This article was legislated under family law. Women are recorded under her father's registry upon birth and her husband's after marriage.

Most importantly, representations, linked to men and women, are transformed into gender traits and connected to one's sexual identity. Ownership and belonging are perceived as masculinity and femininity, respectively. It also describes the behaviors of men and women. These characteristics are owned by both genders. For example, the social group expects a man to protect his woman and woman to obey her man. Both genders behave in a way that satisfies this expectation. According to the unwritten social rules associated with being a woman, she is expected to show such manners and behaviors. The fact that the woman does not act according to the identity and roles defined to her and questioning the man's ownership and expressing to own herself can produce tension, conflict, and violence. We can support this argument by providing a woman case study. A young woman was forced to marry by her parents. Later, she decided to divorce her husband. She managed to convince her father but not her mother. The mother considers divorce as the disgrace and humiliating behavior for women and defines being a woman as the capacity of enduring marriage no matter what. As in the case of the mother, the woman mostly owns and maintains her predefined status.

Women's mobility, belonging and lack of registry is accepted in the framework of marriage defined according to national customs and traditions, are transforming into rituals associated with the social gender. Rules of marriage and settlement are important components in the kinship system and necessary for the structure and order of the society. It is natural for marriages to be established with the context of society so that it can survive and replicate itself onto the next generation. Every society defines such rules that build women and men as a couple and a family. These rules have been associated with women and men in the kinship system and turned into social gender specificity. Rights and obligations exist between in-laws and wife. They are associated with being a woman or a man. As defined within the framework of the rule of marriage and settlement, marriage initiative is associated with both biological and social gender issues, including

women arriving at husband's home, male-centered residency, as a bride. Society never tolerates anybody breaking this rule. For example, men do not leave for the in-laws' home when they get married. Women do not take man home on the wedding day. However, in exceptional circumstances such as not having a man at home, men are allowed to arrive at the in-laws' home.

In this context, our assumption, about men considering themselves as the owner of women, provide some understandings towards the acts of violence against women. Men ownership, women belonging, men being the owner of the registry, and the absence of women's permanent registry have been transformed into social gender characteristics and functioning their biological entity (women/men) through social representations of child's character formation.

The national laws that establish gender equality and strengthen the autonomy of women present important rights for them. And, the majority of men support such ideas and regulations that improve the status of women. However, clinical observations suggest that the laws and behaviors, supporting gender equality and restricting the ownership of men, are driving them to defense and attack positions. Being male is customarily considered as maintaining ownership by them. Equality of women and related rights create resistance and tension in men with the lack of mental transformation and acceptance. Men occasionally are forced to approve the discourses of the culture that weaken the status of women. Although some men, whom we treat at the clinic, express that they are not against gender equality and the autonomy of women, they encounter some kinds of mysterious mental resistance. The sociocultural foundations that have been constructed on the existence of men and women relations, associated with the status of men and the social gender, can be accepted as primary reasons for the resistance.

As a result, when investigating the conflicts between men and women, the kinship system of the society and the culture living in and related gender characteristics should be taken into consideration. Especially, it is essential to acknowledge that these areas are associated with the identity of women and men over the child, and psychologically transforming themselves into the women and men characters.

When working on legal regulations regarding the equality of men and women or aiming to improve the rights and status of women, the social structure, kinship system, and gender codes are required to be greatly analyzed. The rushed legal regulations without depth analysis would increase conflict and consequently increase the risks of pressure, violence, and murder, rather than generating solutions.

Reducing gender-related conflicts and their effects can take place primarily through psychological transformation. Women and men should accept women's autonomy. Verbal rules accepted by the majority facilitate the formulation of the written laws. This mental transformation lays the ground for legal regulations.

Keywords: Woman's pedigree, gender, kindship system, violence, construction of a child, social representation.

Giriş

Sosyal, politik ve ekonomik alanlarda, aile ve çift hayatında kadın erkek eşitsizliği, kadına karşı şiddet ve kadın cinayetleri gibi konular, çatışmalı erkek ve kadın ilişkilerine göz atmayı zorunlu kılmaktadır. Cinsiyetler arası çatışmalar, kadına karşı baskı ve şiddet davranışları farklı perspektiflerden ele alınmaktadır. Erkeğin fiziki gücünü kullanması, kişilik bozuklukları (McWilliams, 2016) ve toplumsal cinsiyet normları (Héritier, 1996; Théry, 2007) kadın ve erkek arasında eşitsizliğe ve psikolojik, fiziki, cinsel, ekonomik ve öldürmeye kadar giden şiddet türlerine zemin sağlamaktadır (Bouchoux, 2009; Hirigoyen, 2005; Hirigoyen, 2012).

Bu çalışmanın yöntemini klinik antropoloji yaklaşımı oluşturmaktadır (Brackelaire, 1995; Gagnepain, 1994). Bu yaklaşım klinik vakaları ilgili kişinin ait olduğu toplumsal yapı ve işleyişiyle ilişkilendirerek incelemektedir. Klinik vakaların kişi, toplumsal yapı ve işleyişlerini analiz etme ve bilgi edinme imkânı verdiğini savunur (Brackelaire, 1995; Gagnepain, 1994; Le Bot, 2002; Le Bot, 2010; Quentel, 2007). Bu bağlamda, kadın ve erkek arasında çatışmalı ilişkiler, kadına karşı baskı ve şiddet, kadının ait olduğu toplum, akrabalık sistemi ve toplumsal cinsiyet kimliği ile ilişkili ele alınmalıdır. Şiddet mağduru vakaların analizi toplumsal yapı, akrabalık sistemi ve bu yapı içerisinde kadın ve erkek pozisyonları ve cinsiyetlere göre güç dağılımı hakkında bilgi edinmeye izin vermektedir.

Klinik antropoloji yaklaşımını ve bizzat klinikte çalıştığımız çok sayıda şiddet vakasının analizini temel alarak, toplumsal yapı ve akrabalık sistemi içerisinde erkeğin *sabit, sahip* pozisyonda ve kütüğün sahibi olduğu, kadının *hareketli (sirküler), ait* pozisyonda olduğu ve kütüğünün olmadığı; bu özelliklerinin de toplumsal cinsiyet özelliklerine dönüştüğü varsayımını ileri sürebiliriz. Kütük kavramı antropolojik bir kavram olarak ele alınmıştır. Akrabalık siteminin bileşenlerinden olan *soy bağı ve soy* sürme ile ilişkilidir. Bireyin akrabalık sisteminde bağlı olduğu üst kuşakları ve kendisinden sonraki alt kuşakları içermektedir.

Erkeğin sabitliği ve sahipliği, kütüğün sahibi olması, kadının hareketli, ait olması ve kütüğünün olmaması, bu özelliklerin toplumsal cinsiyetle ilişkilenmesi akrabalık sitemi üzerinden analiz edilebilir.

1. Akrabalık sistemi

1.1. Soy bağı ve soy sürme

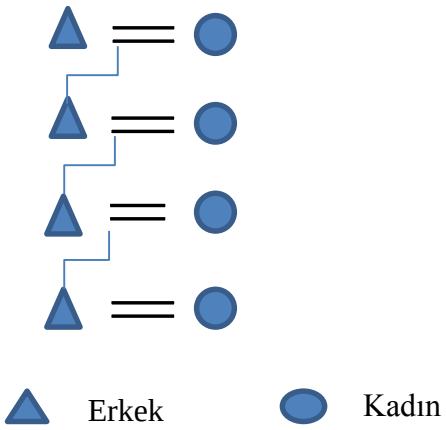
Soy bağı çocukları ebeveynlerine bağlar. Soy sürme ise soyun hangi ebeveynler tarafından aktarılacağını belirler. Soy sürme kadın ve erkek ebeveynlerden birisi tarafından devam ederse tek soylu olur. Soy babadan devam ederse baba soylu, anneden devam ederse anne soylu olarak tanımlanır. Baba soylulukta bir babanın erkek ve kız çocukları baba soyuna ait olup sadece erkek çocuklar üzerinden soy devam eder. Anne soylulukta annenin erkek ve kız çocukları anne soyuna ait olup sadece kız çocuklar üzerinden soy devam eder. Çift soylulukta (ambilineal) çocukları hem baba soyu hem de anne soyu sahiplenir. Baba soyu ve anne soyu çocuklara karşı farklı yükümlüklere sahiptirler. Bilineal soy sürme paralel ve çapraz olarak iki alt alana ayrılır. Paralel soy sürme aynı cinsiyete sahip ebeveyn ve çocukları bağlar. Çapraz soy sürme ise farklı cinsiyete sahip ebeveyn ve çocukları bağlar. Miras aktarımı cinsiyetlere göre farklılaşır. Farksız (non-lineal, cognatic) soy sürme çocukları kuralsız olarak hem anne soyuna hem baba soyuna ait kılar. Günümüzde Avrupa ülkelerinde akrabalık sistemi çekirdek aile ve yakın çevreyi içerecek kadar daralmış (parentel) ve farksız soya bağlanma yerleşmiştir (Godelier, 2009). Son yıllarda Yasal düzenlemeler ve sosyal değişim Türkiye'de aile yapısını batıya benzer şekilde değiştirmiştir. Bununla birlikte baba soyluluk sosyal yapıda etkisini korumaktadır (Oğuz, 2012).

Soy bağı ve soy sürme kuralı çocuğu (Ego) üst ve alt kuşaklara bağlar. Sosyal grubu devam ettirecek kuşaklar cinsiyete göre birbirine bağlanır. Bununla birlikte kuşaklar arasında çocuğu

sahiplenme, miras ve sosyal statülerin aktarımı gibi konular cinsiyete ve yaşa göre tanımlanır ve toplumsal cinsiyet özelliklerine dönüşür ve kişiye bağlanır.

Yukarıda tanımladığımız tek soylu soy sürme, üst ve alt kuşakları kadınlar veya erkekler üzerinden karşılıklı bağlamakta ve soy aynı cinsiyetten kuşaklar üzerinden devam etmektedir. Baba soylu soy sürme kuşakları erkekler üzerinden birbirine bağlar ve kız çocuğa yer vermez. Dolayısıyla kuşaklar arası yapıda erkek sahip ve sabit, kadın hareketli ve aittir. Kadının kütüğünün olmaması soy sürme çerçevesinde daha iyi anlaşılmaktadır. Levi-Strauss (2002) kadının hareketli statüsünü evlilik kurumu çerçevesinde erkekler arasında kadın değişimi olarak tanımlamıştır.

Erkeğin sahipliği ve kadının aitliği kavramı Türklerde ocak ve ocak aktarımı üzerinden ele alınabilir. Türklerde toplum, kültür ve insana dair bütün birikimler ocak üzerinden aktarılır. Ocaklar dikey ve yatay olarak bağlanırlar ve kültür aktarımını sağlarlar (Taş, 2014). Erkek ocağın ve ateşin sahibidir. Kadın erkeğin evine gelir (gelin), ocağı yakar ve tüttürür (Vuillemenot, 2009). Ocağın tütmesi, sembolik olarak, ocağın ait olduğu hanenin kendi varlığını sürdürmesi anlamına gelir. Bugün Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde ailenin en küçük erkek evladının, baba ocağında kalıp aile ocağını tüttürmesi, bu yolla ailenin devamını sağlaması "ocak kültü" ile ilişkilidir. Halk arasında "ocağı batsın", "ocağı batasıca", "ocağın tütmesin", "ocağına incir dikilsin" gibi beddualarda sözü edilen ocak, ata ocağıdır, baba ocağıdır (Irmak ve Taş, 2012). Kadın çocuk doğurarak kocasının ocağının sonraki kuşaklara aktarmasını sağlar. Günümüzde kız ve erkek çocuk arasında ayırım azalmıştır. Bununla birlikte, oğlan doğurmak kadının değerini artırır (Günindi Ersöz, 2010). Ocağın sahibi olmak, ataerkil toplum yapısı içinde, erkeği sabit pozisyonda tutar. Soy erkek üzerinden devam eder. Türklerde erkek evlat, ev ve aile anlamına gelen ocağın sahibi, soyun devamı demektir. Kız çocuk ise evlenerek eşinin ocağına gider. Anadolu'da "*Kız evladı, el evladı*" söylemi bunu ifade eder. Şekil 1. Türklerde üst kuşaktan aşağı doğru kuşaklar arası bağlantının erkekler üzerinden olduğunu göstermektedir. Her bir kuşağa ait erkek dışarıdan gelen bir kadınla evlenmiştir.

Şekil 1. Türk toplumunda kuşaklar arası bağlantı

Akrabalık sistemi (soy bağı/soy sürme) ve toplum yapısı erkeği veya kadını; ya da her ikisini birlikte kütüğün sahibi olarak tayin eder. Ataerkil ve baba soylu Türklerde (Oğuz, 2012), erkek olmak aynı zamanda soy kütüğünün sahibi olmak demektir. Kadın (ve çocuk) ait olduğu erkeğin kütüğüne kayıtlıdır. Dolayısıyla "*kadının kütüğü yoktur*". Bu durum aile hukukuna da

yansımıştır. Nüfus kayıtları akrabalık sistemi ve sosyal yapıya uygun olarak tutulmaktadır. Akrabalık sisteminin bileşenlerinden olan soy bağı veya soy sürme nüfus kayıtlarında "*kütük*" kavramı üzerinden tanımlanmıştır. Bir soya ait bireyler kütük aracılığıyla atalarına bağlanırlar. Kadın (veya kız çocuğu) doğumla birlikte babasının kütüğüne kaydedilir. Kadın evlenirse kocasının kütüğüne geçer. Kocası ölürse kocasının kütüğünde kalır veya babasının kütüğüne geçer. Kocasından boşanırsa babasının kütüğüne geçer. Tekrar evlenirse yeni eşinin kütüğüne geçer (Akıntürk ve Ateş Karaman, 2012).

1.2. Evlilik ve Yerleşim Yeri Kuralı

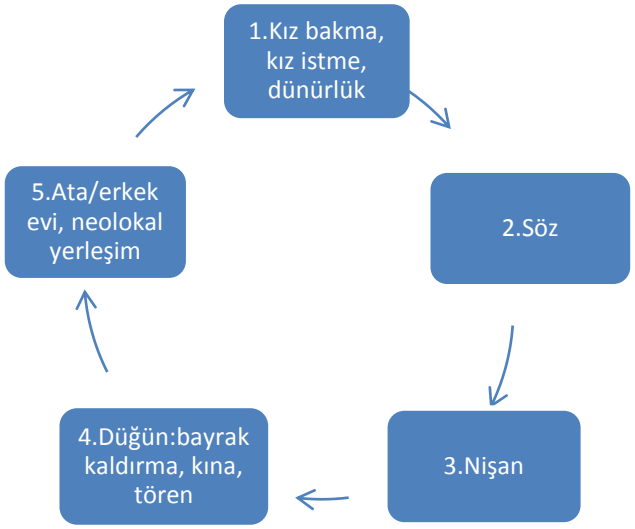
Erkeğin sabitliği ve sahipliğini, buna karşı kadının hareketli pozisyonunu ve kütüğünün olmamasını açıklayan ikinci kavram, akrabalık sisteminin ikinci bileşeni olan evlilik ve yerleşim yeri kuralıdır.

Elementer, yarı kompleks ve kompleks yapı olarak üç temel evlilik şekli tanımlanır (Godelier, 2009). Elementer yapı Ego'nun hangi gruptan ve kiminle evleneceğinin belli olduğu "*dar seçim*" ve kişinin hangi gruptan evleneceğinin tayin edildiği fakat kiminle evleneceğinin belirlenmediği "*açık seçim*" olarak iki alt alan içerir. Yarı kompleks yapıda, Ego için hangi gruplardan evlenemeyeceği tanımlanır, fakat hangi kişiyle evleneceği tayin edilmez. Kompleks yapı, Ego için belirli kurallar çerçevesinde evlenmenin yasak olduğu kişileri tanımlar ve eş seçimini serbest bırakır.

Günümüz Avrupa ülkeleri kompleks evlilik yapısındadırlar. Ego için kimlerle evlenemeyeceği medeni kanunla tanımlanmıştır. Fakat kiminle evleneceğine dair her hangi bir kural yoktur. Oğuz (2012), Türk kültüründe evliliklerle ilişkili töre (çoğunluğun mutabık olduğu sözlü kurallar) olarak üç yasak tanımlar. Bunlar ensest evlilik, tecavüz/çocukla evlilik, aynı cinsten iki kişinin evliliğidir. Bunun dışında bireyler eşlerini çoğunlukla kendi iradeleri ile seçerler. Türkiye'de Medeni Kanun kompleks yapıyla örtüşür şekilde evlilik kurallarını tanımlar.

Yerleşim yeri, evlilikten sonra evli çiftin nerede oturacağını tanımlar. Yerleşim yeri erkeğin evi, kadının evi veya yeni bir yer olabilir. Bazı topluluklarda çift alternatifli olarak bir süre erkeğin evinde bir süre kadının evinde ikamet eder. Anne soylu toplumlarda yerleşim yeri kadının evi (matrilocal), kadının babasının evi veya erkek için kayınbabasının evi (uxorilocal), hem erkeğin hem kadının evi, kadının dayısının evi (avunculocal), erkeğin evi (virilocal) olabilir. Baba soylularda genel olarak baba toprağı (patrilocal) veya erkeğin evi yerleşim yeridir. Çift taraflı veya farksız soya bağlanmada her iki taraftan birini seçebilirler. Soya bağlanma, evlilik ve yerleşim yeri çiftin ve çocukların hangi sosyal grupta yaşayacaklarını tayin eder. Çocuğun sosyalizasyonu ve sosyal aktör olma süreci babanın veya annenin sosyal grubunda gerçekleşir.

Türkiye'de evlilik kurumu resmî evlilik, dinî evlilik ve geleneksel olarak üç evlilik uygulamasını içermektedir. Öncelik, Medeni Kanunla kuralları tanımlanmış olan resmî nikâha verilir (Akıntürk ve Ateş Karaman, 2012). Resmî nikâh kıyıldıktan sonra eşler isterlerse dini nikâh da kıyarlar. Temelde, evliliklerde toplum yapısıyla ilişkili olarak, gelenek ve göreneklere göre evlilik uygulamaları önem arz eder. Resmî ve dinî nikâhtan önce başlayan ve bu iki evlilik türünü içine alan bir süreçtir. Kız isteme, söz, nişan, düğün, düğün sonrası ritüelleri içeren etaplardan oluşur (Artun, 1998; Bülbül, 2006; Irmak, 2016; Irmak, 2018; Kaya, 1995; Oğuz, 2012; Şişman, 2001; Şişman, 2017). Gelenek ve göreneklere göre tanımlanmış evlilik ritüellerinde erkek evi evlilik inisiyatifi alır ve evlilik ritüellerini yönetir. Evlilik süreci erkek evinde başlar, kız evinden geçer, tekrar erkek evine döner. Evlilik döngüsü her kuşağın evliliğinde tekrar eder (Bkz. Şekil 2.).

Şekil 2: Türklerde Evlilik ve Yerleşim Yeri Kuralı

Türkiye'de erkek merkezli yerleşim yeri (Oğuz, 2012) ve yeni yerleşim yeri ön plana çıkmaktadır. Özellikle kırsal bölgelerde düğün sonrası yerleşim yeri erkeğin babasının evi veya erkeğin evi olmaktadır. Şehirlerde veya düğünden sonra şehre taşınmalarda yeni yerleşim yeri ön plana çıkmaktadır.

Evlilik ve yerleşim yeri kuralı ataerkil ve baba soylu Türk toplumunda erkeğin sabit ve sahip pozisyonunu, kadının hareketli pozisyonunu ve aitliğini teyit etmektedir. Bu kurallar toplumsal cinsiyet özelliklerine dönüşür. Erkek ve kadın bu kuralları içselleştirir.

1.3. Akrabalık terminolojisi

Akrabalık sisteminin üçüncü bileşeni olan akrabalık terminolojisi, sosyal grup içinde akrabalık, soy sürme ve evlilik kurallarını belirler (Godeliler, 2009). Her kadın veya erkek bireyin kadın veya erkek diğer bireylere, üst ve alt kuşaklara göre pozisyonunu, hak ve yükümlülüklerini tanımlar. Bununla birlikte her bireyin kiminle evlenebileceğini veya evlenemeyeceğini tayin eder. Akrabalık terminolojisi 20-30 kelimeden oluşur. Bireyin ve diğerinin pozisyonunu belirleyen kelimeler cinsiyete göre dağılır (abi, abla, amca, teyze vb.) ve toplumsal cinsiyetle ilişkilenir.

1.4. İki aşamalı dönüşüm ve çocuğun inşası

Erkeğin sahipliği, kadının aitliği veya erkeğin kütüğün sahibi olması ve kadının kütüğünün olmaması toplumsal cinsiyetle nasıl ilişkilenir ve toplumsal cinsiyet özelliğine dönüşür? Kadın veya erkek bu durumu kendi cinsiyetiyle nasıl ilişkilendirir?

Bu sorulara akrabalık sisteminin dördüncü bileşeni olan çocuğun inşası ile ilişkili sosyal ve kültürel temsilleri analiz ederek cevap bulabiliriz. Ancak, öncesinde akrabalıkla ilişkisi olmayan sosyal içeriklerin akrabalık sistemiyle nasıl ilişkilendiğini analiz etmek önemlidir.

Maurice Godelier'in (2009) iki aşamalı dönüşüm (metamorfoz) yaklaşımına göre birey ve toplum cinsiyete bağlı farklılıkları içerir biçimde birbirlerine bağlanır.

Birinci dönüşümde, akrabalıkla ilişkisi olmayan; ocak, mülkiyet, toprak, politik ve dinî fonksiyonlar, bir grubun diğerine veya erkeğin kadına üstünlüğü, vb. sosyal içerikler akrabalık ilişkilerine girer. Bu sosyal içerikler sayesinde akrabalık ilişkileri devam eder. Akrabalık ilişkileri de bu sosyal içerikleri devam ettirir. Bu işleyiş kural haline gelir ve akrabalık sistemi bu kuralı

sürdürür. Örneğin soy bağı ve soy sürme aynı zamanda anne (kadın) ve baba (erkek) tarafından miras aktarım kurallarını tanımlar. Toprak ve maddi varlık baba tarafından, dinî ritüeller, anne tarafından aktarılabilir. Çift taraflı soy bağı olan Yakolarda (Afrika) birey hem baba soyuna ve hem ana soyuna aittir. Baba tarafından toprak, anne tarafından ise dinî ritüelleri miras alır. Dolayısıyla çocuğun baba soyundan ve anne soyundan neyi miras alacağı kurala bağlanmış olur. Diğer bir örnek, Yozgat'ın Yenifakılı ilçesinde Sarımoğulları sülalesinden Molla Derviş ve alt kuşaklarının Albastı ocağı aktarımıdır. Bu sosyal grupta, ocak kavramı koruyucu veya iyileştirici bir fonksiyon üstlenmektedir. Halk inancına göre, Albastı lohusa kadına musallat olan ve onu öldüren bir varlıktır. Rivayete göre, Sarımoğulları sülalesinden üst kuşaklardan biri bu soyut varlığı köy çeşmesinde yakalamıştır. Albastı kurtulmak için "beni bırakırsan bir daha senin çaputunun düştüğü yere ayak basmam" demiş ve serbest kalmıştır[1]. Doğum yapan kadınları korumak için bu aile fertlerinden bir parça kumaş istenir. Bu koruyucu ocaklık babasoylu olan bu yörede babadan çocuklarına geçen bir güç olarak devam eder. Bir başka örnek, Türklerde ocak aktarımıyla ilgilidir. Erkeğin sahibi olduğu ocak, aile ve hane ile eş anlamlı kullanılır ve babadan çocuklarına aktarılır. Örneklerde görüldüğü gibi, maddi konular ve sosyal fonksiyonlar (ritüeller) bireyin baba veya anne tarafıyla olan akrabalık bağlarının özelliklerine dönüşmektedir.

İkinci dönüşümde, akrabalık ilişkilerine bağlı özellikler *cinsiyete* ve *yaşa* göre yeniden dağıtılır. Cinsiyete göre kişi özelliklerine dönüşür ve biyolojik cinsiyet toplumsal cinsiyete evrilir. Örneğin, erkek olmak toprağı miras almak, kız olmak dini ritüellere bağlı fonksiyonları (örneğin, efsunlama, iyileştirici ocaklık) miras almak anlamına gelir. Bu dağılım y*aşa* göre tekrar düzenlenir. Büyük erkek çocuk babanın sosyal fonksiyonunu (ağalık, beylik) ve toprağın büyük kısmını alırken; küçük erkek küçük çocuk ocağı (hane/ev) ve küçük bir oran toprağı miras alır. Kıza ise toprak verilmez. Yozgat Yenifakılı'dan aktardığımız Albastı ocağı sadece erkeğin çocuklarına aktarılır, kız babadan aldığı ocaklığı kullanır ama kendi çocuklarına aktaramaz. Dolayısıyla bu koruyucu veya iyileştirici güç içeren ocaklık, ayrıcalık olarak sadece baba soyunda kalır.

İki aşamalı dönüşüm farklı ayrıcalıkların hangi soya, hangi cinsiyete, hangi yaş sırasına ait kalacağını ve kimlerin söz konusu ayrıcalıklardan dışlanacağını belirler.

Godelier'e (2009) göre bu iki aşamalı dönüşüm akrabalıkla ilişkisi olmayan bütün *sosyal gerçekleri* (akrabalık sistemi ve kişilerin pozisyonları, karşılıklı hak ve yükümlülükler) akrabalık ilişkilerine bağlar. Bunlar *çocuğun inşası* ile ilişkili sosyal veya kültürel temsiller aracılığıyla *çocuğun biyolojik varlığına (bedenine)* işlenir ve cinsiyetler arası farka dönüşerek cinsiyete sosyal bir anlam yükler. Bu bağlamda biyolojik olarak kız veya erkek olmak, cinsiyete bağlı hak ve yükümlülükleri, toplumsal roller gibi toplumsal cinsiyet özelliklerini içerir. Birey bu özellikleri kendi toplumsal cinsiyet kimliğine entegre eder.

Farklı kültürel topluluklarda çocuğun inşası ile ilişkili sosyal temsillere göre, erkek ve kadın birlikte sperm ve kanlarını bir araya getirirler, fakat sperm ve kan çocuğu inşa etmek için yeterli olmaz. İlgili sosyal grubun evren tasavvurunda var olan tanrılar, ruhlar ve ölenlerin ruhları çocuğun inşasına müdahil olurlar. Godeliler'den (2009) aşağıda aktardığımız bazı örnekler bu tespiti doğrulamaktadır.

Kuzey kutup bölgesinde yaşayan Eskimo İnuitlerde soya bağlanma iki taraflıdır. Baba ve anne ortaklaşa çocuğu inşa ederler. Babanın spermi çocuğun kemiklerini ve iskeletini, anne kanı çocuğun etini ve derisini inşa eder. Fetüs doğum öncesi henüz insan değildir. Doğum günü Tanrı Sila çocuğun bedenine hava üfler ve çocuğa nefes, can verir. Sila'nın bağışı olan bu nefes onu evrene bağlar ve bir ruh içerir. Bu çocuk doğumdan sonra ebeveynlerinin verecekleri isimle sosyal varlık kazanır, sosyal grubun bir ferdi olur. Bu isim sadece etiket olmayıp bir ruh içerir ve daha önce bu ismi almış olanların kimliklerini ve deneyimlerini taşır. Çocuk anne ve baba soyundan ad-

[1] Abdullah Arslan'dan derlenmiştir, 2015, Yenifakılı.

ruhları alabilir. Çocuğun inşası ile ilgili temsillerde sürece baba ve annenin ortak katılımı, isimlerin her iki taraftan aktarılabilir olması çift taraflı soya bağlanma ile uyumludur.

Yeni Gine'den Trobriand adalarında yaşayan yerli halk anne soylu (matrilineal) olup, çocuk anne ve annenin kardeşine (dayı) aittir. Bu yerliler kadın atalardan geldiklerine inanırlar. Çocuk bir kadın ve bir erkeğin cinsel birleşmesinden oluşmaz. Ölülerin ruhları kendi soylarından doğacak çocuklarla tekrar dünyaya gelmek isterler. Ruh-çocuğa dönüşerek kendi soyundan bir kadının rahmine girerler ve regl kanına karışırlar. Yeni bir çocuğun doğumu anne soyuna ait ruhlar ve anne arasında olan işbirliği sayesinde olur. Çocuğun inşasına hiçbir erkek müdahil olmaz. Kadın tek başına çocuğu doğurur ve biyolojik ebeveyni olur. Baba sadece sosyal baba olarak tayin edilir ve çocukla hiçbir biyolojik içeriği paylaşmaz. Bu kültürel temsiller anne soylu akrabalık sistemiyle örtüşmektedir.

Yeni Gine'den babasoylu Baruyalarda (Godelier, 2010), çocuğun varlık kazanmasıyla ilgili sosyal temsillere göre, çocuğu, erkek (baba) ve spermi inşa eder. Çocuk yapmak için bir erkek ve bir kadının cinsel olarak birleşmesi gerekir. Sperm çocuğun kemiklerini, iskeletini, etini ve kanını üretir. Kadından çocuğa hiçbir madde geçmez. Kadının rahmi ceninin gelişmesi için spermi taşıyan bir torba görevi görür. Kadın hamile kalır kalmaz cinsel birliktelik sıklaşır. Erkeğin spermini kadının rahmine aktararak fetüsü beslediğine ve tek başına çocuğu inşa ettiğine inanılır. Fakat çocuğun tamamlanması için Tanrı Soleil devreye girer. Fetüsün burnunu, gözlerini, ağzını, parmaklarını biçimlendirir ve çocuğa nefesini üfler. Doğum sonrası, çocuğa verilen birinci adla birlikte çocuğun baba soyundan bir ruh çocuğun bedenine yerleşir. Bu örnekte çocuğun doğumuyla ilgili sosyal temsiller baba soylulukla örtüşmektedir.

Babasoylu olan Türklerde çocuğun inşası ile ilgili sosyal temsilleri inceleyen çalışmalar sınırlıdır. Türklerde doğum ve çocukla ilgili araştırmalar erkek çocuğun daha fazla tercih edildiğini ve baba ocağını ve soyunu devam ettirme yükümlüğü olduğunu ortaya koymaktadır. Erkek çocuk, ocağın tütmesi ve soyun devam etmesini temsil eder. Bu dileği gerçekleştirmek için birçok yerde gelin koca evine girer girmez kucağına erkek çocuk oturtulur. Böylece hem ilk çocuğunun erkek, hem de zürriyetinin bol olacağına inanılır. Anadolu'da Tahtacılarla ilgili bir araştırma erkek çocuğun, kız çocuğuna nazaran daha önemli görüldüğünü ortaya koymuştur. Erkek çocuk doğarsa *kütük atma* adlı bir tören yapılır. Köyün gençleri ormandan ardıç ağacı keserler ve bir parçasını doğumun olduğu evin önüne getirirler. "Kütüğü *ardıç gibi dallı, babası gibi döllü olsun"* derler. Erkek çocuğun babası gençlere ikramda bulunur. Kız çocuğu doğduğunda ise herhangi bir kutlama yapılmaz (Selçuk, 2004). Halk arasında "Oğlan direktir, kız emektir.", "Kız emek eder, döker gider.", "Kız el lokması, oğlan düşman oku" gibi ifadeler kullanılır (Sancak ve Alver, 2011). Baba soyuna ait olan çocuklardan erkek çocuk kalıcı, kız çocuk ise gidicidir.

2. Akrabalık sistemine ait özelliklerin toplumsal cinsiyet özelliklerine dönüşmesi

Yukarıda ele aldığımız konuları toplumsal cinsiyet kimliği algısıyla ilişkilendirmek önem arz eder. Toplumsal cinsiyet kimliği temelde kişinin kendisini kadın veya erkek hissetmesiyle ilgili psikolojik bir kavramdır. Birey kendini bir cinsiyete ait hisseder. Normatif olarak biyolojik cinsiyet ve toplumsal cinsiyet örtüşür. Biyolojik cinsiyeti kadın veya erkek olan birey kendini kadın (feminen) veya erkek (maskülen) hisseder (Stoller, 1968). Psikolojik cinsiyet, cinsiyete bağlı rollerle örtüşür (Langis, 2015).

Akrabalık sistemi temelde bireyin toplumu ve toplumun bireyi entegre ettiği bir çerçeve sunar. Bireyin kadın veya erkek olduğuna dair duyguları akrabalık sisteminde olan cinsiyete bağlı pozisyonlar ve toplumsal rollerle bütünleşir. Birey kendi sosyal grubuna ait akrabalık terminolojisinde olan kavramları ve sosyal rolleri içselleştirir. Bu pozisyonlara ve rollere kendi varlığı üzerinden hayat verir. Oğlan, kız, erkek kardeş, kız kardeş, ağabey, abla, amca, dayı, hala, teyze gibi kavramlar cinsiyete göre tanımlanmış ve çocuğun dünyaya gelişiyle birlikte kendisini

içinde bulduğu kavram ve akrabalık pozisyonlarıdır. Daha sonra toplum içerisinde cinsiyete ve yaşa göre tanımlanmış adlar, vücut biçimi (giysi, saç, sakal vb.), geçiş törenleri, oyun, eğitim, meslek, sosyal ilişkilerle ilgili roller birey tarafından alınır. Birey biyolojik cinsiyetiyle örtüşür biçimde sosyal grubun tanımladığı sosyal rolleri içselleştir, rollere uygun davranışlar ortaya koyar. İlgili pozisyonlara ve rollere göre hak ve yükümlülükleri yerine getirmek bireyin biyolojik (kız/erkek) varlığıyla ilişkilenir. Toplumsal roller ve özellikleri toplumsal cinsiyet kimliğinin parçası olur.

Türklerde erkek çocuk sahibi olma isteği ve erkek çocuğa verilen önem soy sürmenin erkek çocuk üzerinden sağlandığını, ocağın erkek çocuk aracılığıyla aktarıldığını, evlilik ve yerleşim yeri kuralı çerçevesinde erkeğin sabit ve sahip, kadının hareketli ve ait olduğunu ortaya koymaktadır. Bütün bu sosyal temsiller kız ve erkeğin biyolojik varlığına işlenir ve toplumsal cinsiyet özelliklerine dönüşür.

3. Tartışma

Soy bağı ve soy sürme ilkesine göre, sosyal grup varlığını erkek veya kadın ya da her ikisi üzerinden devam ettirmekte; alt ve üst kuşaklar bir cinsiyet veya her iki cinsiyet üzerinden birbirlerine bağlanmaktadır. Erkekler üzerinden soyun devam etmesi kadını dışlamakta, kadınlar üzerinden devam etmesi erkeği dışlamaktadır. Soyun erkek üzerinden devam etmesi erkeği *kütük* sahibi yapmakta, kadın ve çocuklar erkeğe ait olmaktadır. Dolayısıyla babasoylu Türk toplumunda kadın kütük sahibi değildir. Kadının kütüğünün olmaması kadını hareketli pozisyona sokmakta, kadın baba evine veya koca evine ait kalmaktadır. Bu özellik aile hukuku çerçevesinde kanunlaşmıştır. Kadın doğumla babasının kütüğüne, evlilikle kocasının kütüğüne kaydedilir.

En önemlisi, kadın ve erkekle ilişkili bu temsillerin toplumsal cinsiyet özelliğine dönüşmesi ve kişinin cinsel kimliğiyle ilişkilenmesidir. Sahiplik ve aitlik, erkeklik ve kadınlık özelliği olarak görülür, erkek ve kadın davranışlarını tanımlar. Bu özellikler her iki cinsiyet tarafından sahiplenilir. Toplumsal cinsiyete dair söylemler ve deyimler kuşaktan kuşağa aktarılır (Aşan ve Demir, 2015). Örneğin, sosyal grup, erkeğin kadınına sahip çıkmasını, kadının ise erkeğine itaat etmesini bekler. Her ikisi de bu beklentiye cevap verecek şekilde davranır. Toplumun ve ailenin tanımladığı, kadın olmakla ilişkilendirilmiş tutum ve davranışların kadın tarafından sergilemesi beklenir. Kadının kendisine tanımlanan kimliğine ve rollerine göre hareket etmemesi şiddete maruz kalmasına neden olabilir (Gök, 2016). Dolayısıyla erkeğin sahipliğini sorgulayan kadın davranışları gerilim, çatışma ve şiddet yaratabilir. Kadının kendi bedeninin sahibi olduğunu söylemesi ve bağımsızlık talep etmesi baskı, şiddet ve cinayete kadar giden eylemler doğurmaktadır. Bir kadın vakadan örnek vererek bu tespiti destekleyebiliriz. Genç bir kadın ebeveynleri tarafından zorla evlendirilmiş, birkaç yıl sonra boşanma kararı almış, babasını ikna etmiş fakat annesi asla boşanma kararını kabul etmemiştir. Anne boşanmayı kadın için hafiflik, aşağılık bir durum olarak görmekte; kadın olmayı ise evliliğini taşıyabilme kapasitesi olarak tanımlamaktadır. Anne örneğinde olduğu gibi, kadın çoğunlukla kendisine tanımlanmış olan pozisyonunu sahiplenmekte ve sürdürmektedir.

Kadının hareketliliği, aitliği ve kütüğünün olmaması gelenek ve göreneklere göre tanımlanmış evlilik çerçevesinde karşımıza çıkmakta, ritüellere dönüşmekte ve toplumsal cinsiyetle ilişkilenmektedir. Evlilik ve yerleşim yeri kuralı akrabalık sisteminin önemli bir bileşeni olup toplum yapısı ve düzeni için gereklidir. Toplumun varlığını sürdürebilmesi ve kendi kendini kuşaktan kuşağa aktarabilmesi için evliliklerin olması ve kurala bağlanması doğaldır. Her toplum kadın ve erkeği çift ve aile yapan kuralları tanımlamıştır. Bu kurallar akrabalık sisteminde erkek ve kadın cinsiyetiyle ilişkilendirilmiş ve toplumsal cinsiyet özeliğine dönüşmüştür. Evliliklerde erkek tarafı ile kız tarafı ve eşler arasında hak ve yükümlülükler tanımlanmıştır. Bunlar erkek olmak veya kız olmakla ilişkilendirilmiştir (Taş, 2014b). Evlilik ve yerleşim yeri kuralı çerçevesinde tanımladığımız gibi, evlilik inisiyatifi, evin ve ocağın sahipliği, kadının erkeğin evine gelin

gelmesi, erkek merkezli yerleşim yeri gibi kurallar hem biyolojik hem de toplumsal cinsiyetle ilişkilenmiştir. Toplum bu kuralın bozulmasına kolay tolerans göstermez. Örneğin kız evi oğlan evine dünür gitmez. Düğün günü kız erkeği alıp kız evine getirmez. Ancak bir evde erkek çocuk olmaması gibi istisnai durumlar erkeğin kadının evine gelmesine izin verilir (Irmak ve Taş, 2012).

Bu bağlamda, girişte tanımladığımız erkeğin kendini kadının sahibi olarak gördüğüne ilişkin varsayımımız yapısal bir durum olarak karşımıza çıkmakta ve kadına karşı şiddet davranışlarını anlamaya yardımcı olmaktadır. Toplumda erkeğin sahipliği, kadının aitliği, erkeğin kütüğün sahibi olması, kadının kütüğünün olmaması toplumsal cinsiyet özelliklerine dönüşmüş, çocuğun inşasıyla ilgili sosyal temsiller aracılığıyla biyolojik (kız/erkek) varlıklarına işlenmiştir.

Kadın ve erkek eşitliğini yapılandıran ve kadının otonomisini pekiştiren yasalar, kadına önemli haklar vermekte ve erkeklerin büyük çoğunluğu kadının statüsünün iyileşmesini kabul etmektedir. Bununla birlikte, klinik gözlemler kadın ve erkek eşitliği ve buna bağlı erkeğin sahipliğini kısıtlayan yasalar ve davranışların erkeği savunma ve saldırı pozisyonuna ittiğini ortaya koymaktadır. Birçok erkek için erkek olmak sahipliği sürdürmek olarak algılanmaktadır. Kadının eşitliği ve buna bağlı haklar, bunları kabul etmeyen, zihinsel dönüşümü olmayan erkeklerde direnç ve gerilim yaratmaktadır. Erkek bazen gücü kaybetmemek için kültürde var olan ve kadını zayıf kılan söylemleri sahiplenmektedir (Can, 2014). Klinikte karşılaştığımız bazı erkekler, kadının eşitliğine ve otonomisine karşı olmadıklarını dile getirmelerine rağmen, kendi varlıklarında adını koyamadıkları bir dirençle karşılaşmaktadırlar. Erkeğin varlığına işlenmiş ve toplumsal cinsiyetiyle ilişkilenmiş olan kadın ve erkek ilişkilerini sahiplik ve aitlik üzerinden yapılandıran sosyokültürel gerçekler bu direncin nedeni olabilir.

4. Sonuç ve öneriler

Kadın ve erkek arasında çatışmalar ele alınırken içinde yaşanılan topluma ve kültüre ait akrabalık sistemi ve akrabalık sistemi ile ilişkili toplumsal cinsiyet özelliklerinin dikkate alınması gerekmektedir. Özellikle, bu iki alanın çocuk üzerinden kadın ve erkek kimliğiyle ilişkilendiğini ve psikolojik olarak kendini kadın ve erkek hissetmenin özelliklerine dönüştüğünü bilmek gerekmektedir.

Kadın ve erkek eşitliğini konu alan veya kadın haklarını ve statüsünü iyileştirmeyi hedefleyen yasal düzenlemeler yapılırken toplum yapısı, akrabalık sistemi ve toplumsal cinsiyetle ilgili kodların iyi analiz edilmesi gerekmektedir. Söz konusu yapılar iyi analiz edilmeden yapılan aceleci yasal düzenlemeler çözüm üretmek yerine çatışmayı ve buna bağlı olarak baskı, şiddet ve cinayet risklerini artırmaktadır.

Cinsiyete bağlı çatışmaları ve sonuçlarını azaltmak, temel olarak zihinsel dönüşümle gerçekleşebilir. Kadın ve erkeğin kadının özerkliğini kabul etmesi gerekir. Çoğunluğun kabul ettiği sözel kurallar yazılı yasaların yapılmasını kolaylaştırır. Bu zihinsel dönüşüm yasal düzenlemelere zemin hazırlar.

KAYNAKÇA

Aşan, N. ve Demir, T. (2015). Kadına karşı şiddetin arka planı: Atasözleri ve deyimlerimiz. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic,* Volume 10/6, 179-196. Erişim adresi:www.turkishstudies.net.

Akıntürk, T. ve Ateş Karaman, D. (2012). *Aile hukuku*. İstanbul: Beta.

Artun, E. (1998). Tekirdağ halk kültüründe geçiş dönemleri: Doğum- evlenme-ölüm. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi,* 9-10, 85-107. Erişim adresi: http://turkoloji.cu.edu.tr/

Brackelaire, J.L. (1995). *La personne et la société*. Brüksel: De Boeck.

Bouchoux, J.C. (2009). *Les pervers narcissiques*. Paris: Eyrolles.

Bülbül, D. (2016). Osmaniye'nin Düziçi ilçesinde evlenmeye bağlı inanç ve ritüeller. *Çukurova Araştırmalar Dergisi,* Cilt 2, Sayı 2, 164-170. Erişim adresi: http://www.cukar.org/

Can, Y. (2014). Türk ailesinde aile içi şiddetin kültürel dinamikleri. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic,Volum 9/8, 13-19.* Erişim adresi:www.turkishstudies.net.

Gagnepain, J. (1994). *Leçon d'introduction a la théorie de la médiation*. Louvain-La-Neuve: Peeters.

Godelier, M. (2009). *Métamorphose de la parenté*. Millau: Fayad.

Godelier, M. (2010). *La production des grands hommes*. Malesherbes: Champ Flammarion.

Gök, Maide. (2016). Kadına yönelik şiddetin kuramsal temelleri ve çözüm önerileri. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic,Volume 11/2, 451-472.* Erişim adresi:www.turkishstudies.net.

Günindi Ersöz, A. (2010). Türk atasözleri ve deyimlerinde kadına yönelik toplumsal cinsiyet rolleri. *Gazi Türkiyat,* 6, 167-181. Erişim adresi: http://euljss.eul.edu.tr/

Héritier, F. (1996). *Masculin/féminin*. Paris: Odil Jacob.

Hirigoyen, M.F. (2005). *Femmes sous emprise*. Paris: Syros.

Hirigoyen, M.F. (2012). *Abus de feblesse et autres manipulations*. France: JC Lattes.

Irmak, Y. (2016). Doğumdan ölüme Bingöl geçiş dönemleri inanç ve uygulamaları. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 6, 113-131. Erişim adresi: http://busbed.bingol.edu.tr/

Irmak, Y. (2018). *Almancı Batı Avrupa Göçmen Türk Toplumuna Sosyo-Kültürel Bir Bakış.* Ankara: Berikan Yayınevi

Irmak, Y. ve Taş, E. (2012). Tersine dönen bir evlilik modeli olarak Sakarya'da damat alma geleneği ve psikolojik etkileri. *Millî Folklor,* 96, 216-228. Erişim adresi: http://www.millifolklor.com/

Jamoulle, P. (2009). *Fragment d'intime.* Paris: La Découverte.

Kaya, D. (1996). Düğünlerimizle ilgili terimler ve bunların fonksiyonel özellikleri. *Millî Folklor,* 29-30, 1996, 23-29. Erişim adresi: http://www.millifolklor.com/

Langis, P. (2015). Les différences homme-femme et l'identité sexuelle. Langi, P. ve Germain, B. (Yay.haz). *La Sexualité humaine* (s.224-267). Kanada: de boeck.

Le Bot, J.M. (2002). *Aux fondement du lien social, introduction a une sociologie de la personne*. Condé-Sur-Noireau: L'harmattan.

Le Bot, J.M. (2012). *Le lien social et la personne.* Rennes: Presse Universitaire de Rennes.

Levis-Strauss, C. (2002). *Les structures elémentaires de la parenté*. New York: Mouton de Gruyter.

McWilliams, N. (2016). *Psikanalitik tanı, klinik süreçler içinde kişilik yapısını anlamak*. (Çeviri: Bilgi Üniversitesi Yayınları 259), Psikanalitik/Psikoloji Dizisi 1, 5. Baskı, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Oğuz, Ö. (2012). Yazılı hukuk ve sözlü hukuk açısından evlenme pratikleri ve "töre cinayetleri". *Millifolklor*, 95, 103-113. Erişim adresi: http://www.millifolklor.com/

Quentel, J.C. (2007). *Les fondements des sciences humaines*. Ramonville Saint-Agne: Eres.

Sancak, Ş. ve Alver, M. (2011). Cinsiyet tahminine dayalı inanış ve uygulamalara yönelik bir değerlendirme: Alman kültürü ve Türk kültüründe, Karadeniz örneği. *Karadeniz Araştırmaları,* 30, 143-155. Erişim adresi: http://dergipark.gov.tr/

Selçuk, A. (2004). Tahtacıların doğum ile ilgili inanç ve uygulamalarına fenomenolojik bir yaklaşım. TÜBAR, XVI, 163-180. Erişim adresi: http://dergipark.gov.tr/

Şişman, B. (2002). Samsun yöresinde geçiş dönemleriyle ilgili (düğün, sünnet, evlilik ve ölüm) uygulamalar. *Erdem Türk Halk Kültürü Özel Sayısı,* III, C. 13, 445-469.

Şişman, B. (2017). *Türk kültüründe evlilik*. Ankara: Kurgan Edebiyat.

Stoller, R. (1968). *Recherche sur l'identité sexuelle, a partir du transexualisme*. Fransa: Gallliamard.

Taş, E. (2014). Nesiller arası aktarım ve klinik yansımaları. B. Şişman ve M. Düzenli (Ed.), *Uluslararası Gençlik Ve Kültürel Mirasımız Kongresi: Cilt 2, (s.* 703-714). Samsun: Ceylan Ofset.

Taş, E. (2014). L*es alliances renversées, souffrance des gendres dans les migrations matrimoniales turques*. Saarbrücken: paf.

Théry, İ. (2007). *La distinction des sexes.* Paris: Odil Jacob.

Vuillemenot, A.M. (2009). *La yurte et la mesure du monde.* Belçika: Academia Bruylant.